

BIBELEN OG VERDEN

nr. 3 | 2017

Uganda:

SORGGRUPPEN GIVER FLYGTNINGE LIVSMOD

Læs også

Enkerne fra
DR Congo

Lederen:
Glemmer du?

Bibelsk sjælesorg
nu på dansk

BIBELSELSKABET

Frederiksborggade 50

1360 København K

Tlf: 33 12 78 35

bibelselskabet@bibelselskabet.dk

www.bibelselskabet.dk

ANSV. UDGIVER

Birgitte Stoklund Larsen

REDAKTIONSGRUPPE

Synne Garff, redaktør

LAYOUT: Ribergård & Munk

TRYK: Nofoprint - Helsingør

FORSIDEFOTO:

Les Kaner

Bibelen og Verden udsendes fire gange årligt til alle, der ønsker information om bibelarbejdet

GAVER TIL BIBELARBEJDET

Reg. nr.: 3001

Kontonummer: 9 00 04 88

Giro: 9 00 04 88

SPØRGSMÅL OM

DONATIONER:

Allan Petersen

ap@bibelselskabet.dk

Bibelselskabet arbejder for at oversætte og formidle Bibelen.

Bibelselskabet modtager ingen offentlig driftsstøtte og er derfor afhængig af indsamlede midler og salgsindtægter.

FOTO: Casper Tybjerg

Bibelselskabets protektor er Hendes Majestæt Dronning Margrethe II.

Mamma Elalie fra Nakivale

”HUN ER en helt særlig kvinde. Hende skal du glæde dig til at møde!” Sådan sagde en kollega fra Det Amerikanske Bibelselskab for et par år siden. Hun gjorde mig opmærksom på, at en congolenser fra flygtningelejren Nakivale i Uganda netop havde fået asyl i Danmark. Det var mamma Elalie.

I JANUAR I år opstod der en mulighed for at møde Elalie. Bibelselskabet arrangerede i samarbejde med præsternes efteruddannelse, FUV, et kursus i bibelsk sjælesorg for 23 præster. Elalie blev inviteret til at fortælle om, hvordan bibelsk sjælesorg havde hjulpet hende. Det gjorde hun levende.

I 2008 brød krigen ud i byen Goma, der ligger i den østlige del af DR Congo på grænsen til Rwanda. Kampen stod mellem den congolesiske hær og oprørere. Elalies hjem blev angrebet. Hendes mand, forældre, svigerforældre og ældste datter blev dræbt og Elalie udsat for en brutal og på alle måder ødelæggende voldtægt af oprørere. Efter behandling på et nærliggende hospital, måtte Elalie flygte til Uganda. Familien blev splittet. Forkommen nåede hun frem til flygtningelejren Nakivale, hvor hun knap nok turde bevæge sig ud af huset. Traumatiserede mennesker går ofte i stå, helt fysisk. De bliver liggende i sengen, mister appetitten og har svært ved at klare de mest elementære, dagligdags ting. Og så lider de af hukommelsestab. Når Elalie endelig vovede sig ud af huset, kunne hun sommetider ikke finde tilbage.

KURSET i bibelsk sjælesorg i Den Anglikanske Kirke blev et vendepunkt for Elalie. Medarbejdere fra Bibelselskabet i Uganda holdt en fire-dages uddannelse fra morgen til aften, og det forløste noget i den martrede kvinde. Hun begyndte at bevæge sig igen, turde gå ned til købmanden og delte sin historie med andre. Energien kom tilbage, og efterhånden blev hun primus motor i at udbrede bibelsk sjælesorg og uddanne andre flygtninge. Elalie etablerede en kvindeggruppe, nye medlemmer kom til og tog rundt til hospitaler, fængsler, syge familier og andre enker med grusomme oplevelser.

MØDET MED Elalie gjorde indtryk. Så jeg besluttede mig for at rejse ned til flygtningelej-

ren Nakivale, hvor Elalie boede i næsten seks år, inden hun fik asyl i Danmark med sine børn. Rejsen var overvældende. Jeg talte med kirkeledere og flygtninge i alle aldre, der havde fået det bedre efter mødet med bibelsk sjælesorg. Flygtninge kredser ofte om selvmord. Håbløsheden hersker. For mange åbner sjælesorgsmetoden en ny dør til livet. Jeg mødte gruppen af enker, som Elalie havde undervist. I kirkelivet, i de anglikanske, katolske og pentakostale kirker, er Elalie og hendes arbejde velkendt. Jeg mødte mange, som havde haft vigtige samtaler med hende, som hjalp dem med at få forløst deres traumer.

NØDHJÆLPSORGANISATIONER tager sig primært af at hjælpe mennesker med at få tag over hovedet og mad og formidle udviklingshjælp. Men behovet for psyko-social hjælp er grænseløst. Hvem tager sig af traumerne? Tabene? Bekymringerne? Vreden? Uforsonligheden?

TROEN kan have afgørende betydning. ”Har man tro, har man håb, og man får styrke til at forholde sig til sine problemer,” som projektchefen Justus Ruberema i Uganda formulerer det. ”Derfor behøver flygtninge ikke det flotteste hus eller det bedste måltid allerførst. De har brug for at genvinde håbet. Har man ikke ro i sindet, er det svært at leve”.

BIBELSELSKABET i Uganda har de sidste fem år udbredt bibelsk sjælesorg, der bl.a. har stærkt fokus på tilgivelse og konfliktløsning. Ikke kun hos kvinder, men også hos mænd og børn. Da metoden blev introduceret i flygtningelejren Nakivale rystede politiet på hovedet. Men efter nogle år lød det: ”Hvad har I gjort? Vi kan mærke en forandring til det bedre i mentaliteten hos mange i det område, hvor I har arbejdet.” Præsterne i en række kirker bekræfter politiets oplevelse.

AT SORGRUPPEN har en usædvanlig styrke og kan noget andet og mere end terapi på tomandshånd er for længst beskrevet i Den nødvendige smerte af psykoterapeuterne Marianne Davidsen-Nielsen og Nini Leick. De fremhæver desuden flere steder troens betydning i sorgprocessen. Det kan være en lettelse, hvis mennesket formår at rette vreden di-

International chef Synne Garff inviterede flygtningen Elalie fra DR Congo til at fortælle danske præster om, hvordan bibelsk sjælesorg blev en ny indgang til livet. Uganda modtager flygtninge fra Rwanda, Burundi, DR Congo og Sydsudan. De fleste flygtninge er traumatiserede og har dybe sår på sjælen.
FOTO: Bibelselskabet

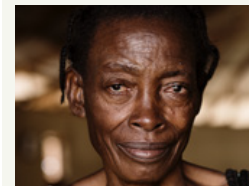
rekte mod gud, som kan være ansvarlig for den smerte og meningsløshed, som den sørgende føler. Der er energi og handlekraft bag vrede, der rettes udad.

HOSPITALSPRÆST Christian Busch bekræftede gruppens styrke ved en større undersøgelse og udtalte, at ”i sorggruppen får menighedens fællesskab en ny betydning. Man kan nå ud til mange ved at lade dem spejle deres fortælling i andres fortællinger om det at leve med et tab. Teologisk handler det om at demonstrere opstandelsen ved at sprænge tan-

ken om, at tabet og døden er det sidste ord.” Bibelsk sjælesorg kan ikke hjælpe alle, men mange i de dele af verden, hvor ulykkelige mennesker ellers er overladt fuldstændigt til sig selv. Metoden tager de svære spørgsmål op og får deltagerne til at reflektere over og diskutere deres voldsomme oplevelser sammen med andre. Bibelens fortællinger og en god portion psykologi inddrages. Gruppen bliver et fællesskab, der fortsætter, når kurset slutter. Og samtalen forstummer ikke. Stærke personligheder bærer i dette øjeblik stafetten videre.

INDHOLD

Side 4-5
Velkommen til
Sodoma og
Gomorra!

Side 6-7
I live

Side 8-9
Frirum:
Her lyttes og
fortælles

Leder side 11
Glemmer du?

Side 13
Æblegrød med
rugbrødsrasp
og lakridsskum

Side 14-15
Danmark:
Bibelsk sjæle-
sorg for
præster

I krig bruges massevoldtægter som våben til at nedbryde fjenden både fysisk og psykisk. Kvinderne i Dorcas familie blev hårdt ramt af oprørere. En af døtrene blev gravid. Sorgen formuleres på mange måder i bibelsk sjælesorg fx ved dans og sang.

FOTOS: Les Kaner

Velkommen til Sodoma

I en kirke langt ude på landet, i flygtningelejren Nakivale, mødes en gruppe enker jævnligt for at holde modet oppe hos hinanden

Af Synne Garff

En af søerne blinker venligt i horisonten. Der er flokke af børn alle vegne. Mange er forældreløse og må tigge sig igennem dagen. Flygtningelejren Nakivale ligger ved grænsen til Rwanda. Det er ikke et sted, man ønsker at bo, det er et ufrivilligt eksil, hvor mareridtet til tider fortsætter, fordi der mangler jobs og mad og håb. Kirkerne er et frirum, hvor præster midt i deres egne trængsler løfter andre op og indimellem formår at åbne en dør ud til livet igen. I dette frirum kommer flygtninge til kræfter efter ufattelige lidelser.

Jeepen jager skrumlende videre ud ad den røde landevej fyldt med dybe huller efter et insisterende regnvejr. En flok køer beslutter sig for uden varsel at sætte over vejen. Chaufføren hugger bremserne i. En landmand passerer langsomt ruden med en kroget stok i hånden. Blikket er mørkt, det hvide i øjnene gulligt. Han fortrækker ikke en mine, men sender mig et uudgrundeligt blik. Var han offer for oprørere? En brutal regering? Dræbte de hans kone? Bortførte de børnene? Er han fra DR Congo? Sydsudan?

Rwanda? Burundi? Landmanden fastholder mit blik, siger intet, men nikker blot resigneret: Velkommen til Sodoma og Gomorra!

JEG ER PÅ FELTSTUDIER. De næste dage er pakket med interviews med flygtninge, der har været på kursus i bibelsk sjælesorg. I Den Anglikanske Kirke møder jeg en gruppe enker. Deres voldsomme historier minder om hinanden. En af dem er Dorcas, der er blevet udpeget som leder for enkerne. Dorcas er blid, har markerede kindben og et vindende væsen, der smiler imødekommende med et smukt, kridhvidt tandsæt. Hun fortæller om den dag, hendes liv forandrede sig for altid.

MØRKET var for længst faldet på der i nærheden af regionen Goma i DR Congo. Familien sov, da det bankede på døren. Dorcas tænkte, at det måtte være naboen. Da hun åbnede, blev hun tvunget tilbage af en gruppe oprørere.

”Giv os penge. Vi ved, I har penge,” råbte de. Dorcas mand og børn blev vækket af de høje

Dorcas med en af sine døtre, som har været vidne til mange brutaliteter.

Dorcas søn lider stadig under oprørerne overfald. Hovedet hæver, og han bærer ofte kasket for ikke at skræmme sine omgivelser.

og Gtomorra!

råb og kom løbende til.

”Vi har ingen penge,” svarede Dorcas’ mand. Oprørerne truede med våben og greb fat i Dorcas. Mens hendes familie desperat så til, voldtog den ene oprører efter den anden Dorcas. Bagefter greb de fat i hendes ældste søn og bankede ham med skaffet fra et gevær.

”De blev ved med at slå ham lige her,” forklarer Dorcas og peger på sit hoved. ”Men vi havde ingen penge, vi kunne give.”

Oprørerne hev derefter fat i faderen. Dorcas yngste datter var dengang 9 år. Hun så det hele ske. I tiden efter kunne hun ikke sige et ord. Det rokkede kurset i bibelsk sjælesorg ved. Hun fik mod til at sætte ord på kaos og de forfærdende omstændigheder omkring farens død.

OPRØRERNE bortførte Dorcas to ældste døtre. Familien tog flugten til Uganda med hjælp fra en præst. Sønnen dør stadig med hovedpine. Nogle gange hæver hovedet, så han må gå med kasket af frygt for at skræmme sine omgivelser. En dag dukkede de to søstre op i lejren og blev

genforenet med familien. Den ene medbragte en baby; hun var blevet gravid under voldtægten. De kæmper for at få dagligdagen til at hænge sammen. Der er ingen jobs og mange problemer. Dorcas lejer et stykke jord og dyrker nogle afgrøder. Med Ugandas frugtbare jord skal der trods alt ikke meget til for at overleve.

ENKERNE er bevidste om, at de har dybe sår på sjælen, og at det tager tid og kræfter at bearbejde oplevelserne. Dorcas ved, at intet nogensinde bliver det samme. Men enkerne holder modet oppe hos hinanden, synger, danser, beder, reflekterer over bibeltekster, sætter igen og igen ord på de smertelige tab, græder og besøger sammen fængslede, syge på hospitalet og andre enker. Gruppen får hele tiden nye medlemmer og tager forældreløse børn under deres vinger. Så der skal en del mad på bordet. I Nakivale er hver dag en kamp for at overleve. Intet kommer af sig selv. Men i det åbenhjertige fællesskab finder Dorcas og de andre enker nogle af kræfterne.

**DA JEG TAV,
SYGNEDE MIN
KROP HEN, MENS
JEG STØNNEDE
DAGEN LANG.**

SALMERNES BOG 32, 3

I live

Elizabeth Lukalu ledede et center for voldtægtsramte kvinder. En dag blev hun selv offer for en sjælden brutalitet

”Jeg var elendig, havde ikke lyst til at leve.

Den høje, ranglede skikkelse bevæger sig med stoisk ro. Jeg bemærkede Elizabeths sørgmodige ansigt, da koret sang i kirken dagen før, rytmisk akkompagneret af en tromme. Nu sidder vi over for hinanden på hver sin hvide plastikstol under et højt træ, hvis krone skærmer mod den pågående sol. I hendes mørke arme er der aftegnet lange lyse striber. Det er ar efter voldsmændenes ugerninger og en daglig påmindelse om den aften for efterhånden seks år siden, hvor mørket trængte ind i hendes liv, så tilliden til verden ikke mere er den samme.

Fra fyrtårn til offer

Elizabeth levede sammen med sin mand og 14 børn og børnebørn. Hun var leder af organisationen Raped mothers, som hjalp enlige mødre med at komme på fode igen efter seksuelle overgreb. En nat blev naboens syvårige datter voldtaget af to brødre. Elizabeth fandt ud af, hvem de skyldige var, og kunne ikke tie om sin viden. Der gik ikke længe, så blev hun opsøgt af venner til voldtægtsforbryderne, der truende råbte, at hun ikke skulle gå omkring og sprede rygter. Herefter slog de hendes mand ihjel, voldtog Elizabeth og skar flere af hendes fingre af, ridsede dybe furer i hendes hoved og brækkede den ene arm. Elizabeth sank blødende om på gulvet. Kolleger blev hidkaldt og fik hende på hospitalet, hvor hun lå i koma i flere uger. Da hun omsider kom til sig selv og var i stand til at bevæge sig, hjalp kollegerne hende med at flygte sammen med resten af familien.

I mørket

I flygtningelejren Nakivale afløste den ene dag den anden. Elizabeth havde mistet appetitten og var opslugt af mørke tanker. Men så for et år siden var der et tilbud i kirken om at deltage i et kursus i bibelsk sjælesorg.

”Jeg var elendig, havde ikke lyst til at leve. Bogens første kapitel om, hvorfor der er lidelse i verden, vakte min interesse. Vi diskuterede den tvivl og vrede og bitterhed, som var ved at ødelægge mig. Det er svært at forstå, hvorfor det her kunne overgå mig og min familie, når Gud er kærlig. Det er næsten umuligt at tro på, at Gud rent faktisk lider med os, og at han føler vores smerte.”

Syndefaldet

I bogen diskuteres det, hvordan lidelse kom ind i verden den dag, Adam besluttede sig for at bryde den ene begrænsning Gud havde sat: Adam spiste af kundskabens træ. Ved syndefaldet kom ondskab og død ind i verden. Alle men-

nesker, kristne som ikke-kristne oplever konsekvenserne af Adam og Evas ulydighed. Satan kan man også kalde ødelæggeren, der gjorde oprør mod Gud og har travlt med at få så mange mennesker som muligt til at vende Gud ryggen (Lukas 22, 31 / 1 Petersbrev 5, 8-9). Ødelæggeren lyver og slår ihjel (Johannes 8, 44). Dem der adlyder ham lyver, slår ihjel og ødelægger. Gud giver os frihed til at vælge, om vi vil adlyde ham eller ej. Gud skabte mennesket med frihed til at vælge godt eller ondt. Han er sorgfuld, når vi vælger at gøre forfærdelige ting, men han lader os vælge selv (Matthæus 23, 37b og Rom 3, 10-18).

Sommetider lider vi, fordi andre mennesker vælger at handle ondt (1 Petersbrev 2, 20-22 og 3, 14-17). Men Gud er med os i lidelsen, hvis vi formår at søge ham. Som der står hos Esajas:

Som hyrden vogter han sin hjord,
han samler dem med sin arm;
han løfter lammene op i sin favn,
han leder moderfårene.

Ny retning

Elizabeth bestræber sig på så godt hun kan at trøste og hjælpe nogle af de forældreløse børn i kirken. Men kræfterne rækker ikke altid. Hun kigger på sine maltrakterede hænder. Da hun ser op, løber en smal flod af tårer ned langs de furede kinder.

”Når jeg taler om det, der skete, kommer det hele rullende igen. Der er stadig svære dage, men det er bedre nu. Jeg har fået appetitten igen og kræfter til at hjælpe andre. Og jeg takker Gud for at være i live. Det er noget nyt.”

56-årige Elizabeth Lukalu har boet i Nakivale i 6 år. Hun har deltaget i bibelsk sjælesorg i Pentacostel Church, hvor hun synger i kor og hjælper forældre løse børn.

Elizabeth Lukalu (th) var leder af et krisecenter for kvinder, der havde været udsat for seksuelle overgreb. Hun levede et på mange måder godt og harmonisk liv med sin mand, børn og børnebørn. Men en aften blev der vendt op og ned på hendes tilværelse.

FOTOS: Les Kaner

TAB AF ALTING

Som den amerikanske psykolog og traumeekspert Diane Langberg formulerer det, så er flygtninges traume: tab af alting! De befinder sig i en permanent tilstand af usikkerhed, forudsigeligheden forsvinder, flygtningen er fremmedgjort, mister sin identitet. Der er: Tab af hjemmet, tab af land, tab af rødder, tab af rutiner, tab af lugte. Tab af fred, glæde, håb, værdighed, referencepunkter. Tab af tro, tradition, sprog, mad, sange, historie, relationer. Tab af traditioner, venskaber osv. osv. Flygtningen mister emotionelt, materielt, socialt, kulturelt, geografisk, spirituelt, religiøst. Flygtningens relationer skal derfor væves sammen på ny.

OG KAST AL JERES BEKYMRING PÅ HAM, FOR HAN HAR OMSORG FOR JER.

1 PETERSBREV
KAPITEL 5, VERS 7

Mange af børnene i flygtningelejren Nakivale er udsat. De lever under stressende forhold med forældre, der ikke har kræfter til at tage sig af dem. Ofte går de sultne i seng. Langt de fleste congolesere er kristne, så det er naturligt for børnene at komme i kirke. "I er alle sammen værdifulde," fortæller Patrick, der underviser i bibelsk sjælesorg en gang om ugen under et træ lige uden for en af de mange kirker. "Her bliver børnene set og hørt. Min udfordring er at få dem til at åbne op for det, der trykker dem". Patrick arbejdede med teater, før han kom til lejren. Han er vant til at kommunikere med børn. Nogle er tavse og indesluttede, men lidt efter lidt begynder de at fortælle om de rædsler, som har skabt dybe sår på sjælen.

Frirum: Her lyttes og fortælles

De fleste børn i flygtningelejre er traumatiseret. Manglen på psyko-social-hjælp er enorm. Kirkerne påtager sig en vigtig opgave

Af Synne Garff · Fotos: Les Kaner

Mens børnene hører, hvordan Jesus vandrede rundt og tog sig af dem, som ingen ville vide af, går forældrene til gudstjeneste. En del har også selv været på kursus i bibelsk sjælesorg og kan se, at børnene får det bedre, når de får sat ord på nogle af de forfærdelige ting, de har oplevet og været vidne til. "Det er virkelig fint med Patrick, men ... kan du skaffe medicin til min datter?" spørger en mor, da hun kommer ud fra kirken. Hendes 2-årige datter har høj feber igen. Hver gang mor'en har fået mod på livet igen, bliver hun slået tilbage af den barske virkelighed. I Nakivale er der til tider mangel på det meste.

KOM TIL MIG, ALLE I, SOM SLIDER JER TRÆTTE OG BÆRER TUNGE BYRDER, OG JEG VIL GIVE JER HVILE.

MATTHÆUSEVANGELIET KAPITEL 11, VERS 28

Daniellas lillebror fik brændt den ene hånd af oprørere. En aften stormede mænd i uniformer deres hus. Faderen blev dræbt i stuen og moderen voldtaget. Lige som mange andre børn, har lillebroren stadig mareridt om natten. Børnene kan lide at sidde under træet og lytte til Patricks fortællinger fra Bibelen.

Esther er projektmedarbejder i Bibelselskabet i Uganda. Hun er selv forældreløs og har stor erfaring med traumer. Esther griber enhver lejlighed til at lege med børnene og er en habil fodboldspiller.

I Nakivale er der mange forældreløse børn. Heldigvis tager en del ressourcestærke flygtninge sig af dem, der ellers er overladt til sig selv. Flere kirker har netop stået for at opføre en skole med plads til flere hundrede børn.

Vil du være testlæser?

BIBELSELSKABET arbejder netop nu på en oversættelse af Det Gamle Testamente til nudansk. I den forbindelse søger vi grupper, som har lyst til at læse

med og give respons på oversættelsen, imens arbejdet står på.

Måske er du allerede medlem af en litteraturkreds, bibellæsekreds, studie-

gruppe eller lignende? Måske danner du en til lejligheden?

Skriv til nudansk@bibelselskabet.dk og tilmeld din gruppe.

KENYA

Slut med at gå forgæves efter bibler

HVAD GØR DU i Kenya, hvis du skal have fat i en bibel? Hvis du bor på landet, og der er langt til den nærmeste boghandel? Måske går du 25-30 kilometer eller længere - blot for at finde ud af, at Bibelen på dit eget sprog ikke er på lager i den boghandel, du er gået til? Så kan du have gået den lange vej uden at få noget ud af besværet.

MEN IKKE meget længere. Thomas Tharao fra det kenyanske bibelselskab har nemlig fået en ide. En ide, der er så god, at den har vundet prisen for den bedste gode ide i De forenede Bibelselskaber. Så snart kan alle i Kenya bestille den bibel, de vil have med mobiltelefonen, betale med digitale penge og få den leveret til den nærmeste

kirke eller skole uden ekstra udgifter til porto.

"I Kenya har 90% af befolkningen en mobiltelefon", fortæller Thomas Tharao. Befolkningen i byerne har typisk en smartphone, mens det ikke er tilfældet for folk på landet og i udkantssområderne. Det er især folk på landet, som får glæde af Thomas' ide.

"Vi har fået 75.000 USD af De Forenede Bibelselskaber til at udvikle den digitale platform, så man både kan købe og betale sin bibel via sin telefon, også selv om det ikke er en smartphone. Vi tester løsningen i øjeblikket, og håber, at den kan lanceres i sensommeren."

KENDSKABET til den digitale løsning

skal udbredes gennem kirker og lokalradio. Den er udviklet, så den også kan bruges i andre lande. Thomas Tharao regner med, at man kan

sælge omkring 10.000 bibler årligt med metoden. Der er i forvejen mulighed for at købe solceller og ovne på denne måde, men bibelselskabet er de første, der gør bøger tilgængelige på denne måde.

Så det er snart slut med at gå langt og forgæves efter bibler i Kenya - og forhåbentlig også andre steder i Afrika.

Glemmer du?

Af Birgitte Stoklund Larsen, generalsekretær i Bibelselskabet

PIGERNE står klar i blå skoleuniformer og røde slips. Deres kammerater sidder i rækker på gulvet i den lille skoles højloftede fællesrum, hvor tre sløve vifter under taget cirkulerer den fugtigvarme luft rundt. Stedet er Cambodja, et fattigt område på landet, ikke langt fra hovedstaden, Phnom Penh. Pigerne er klar til at optræde for deres kammerater og for gæsterne fra bl.a. Danmark. De er klar til at synge og danse. Og recitere bibelvers. Mange bibelvers. De reciterer hele tredje kapitel i Ordsprogenes Bog, og kan også alle Bibelens skrifter på remse - fra Første Mosebog til Johannes' Åbenbaring.

Når man selv har Grundtvig i bagagen og almindelig hullet hverdagshukommelse, så er mødet med pigernes recitation i Cambodja en blandet oplevelse. Imponerende og ”ja, sådan gør vi da heldigvis ikke mere”.

Udenadslære er noget, der kun optræder i skoledebatten som skræmmebillede. Få har i nyere tid villet forsvare fænomenet med Jan Lindhardt som undtagelsen. Han argumenterede for en del år siden for mere udenadslære.

Hans pointe var, at man tilegner sig tingene på en anden måde, når man lærer noget udenad, eller *by heart*, som det hedder på engelsk. Opfordringen var uden den store effekt. Grundtvigs opgør med den sorte skole var alligevel for rodfæstet til, at udenadslære kunne forbindes med noget positivt. Grundtvig kendte i øvrigt selv bedre end nogen Bibelen *by heart*. Han skrev ud af den og over den - alt hvad remmer og tøj kunne holde, og lidt til. Den, der vil sortere bibelhentydninger og -vers fra Grundtvigs tekster kommer på voldsomt overarbejde.

Men der er også sket noget, siden Lindhardt i begyndelsen af 00'erne slog et slag for udenadslæren. Hukommelsessvigt er blevet noget, vi taler om - ikke bare blandt ældre. Hver især er vi blevet dårligere til at

huske, fordi vi har internet og mobiltelefoner til at huske for os. Vi har vænnet os til, at vi bare kan søge os til sandhed. Beretningen om Jesus blev overleveret fra mund til mund, i dag husker de færreste mere end 2-3 telefonnumre. Erindringen var hjørnestenen i den vestlige kultur, og nu er den endt som et kuriosum, hvor særligt øvede træner i at huske et uendeligt antal decimaler til pi, som den amerikansk-jødiske forfatter Joshua Foer har konstateret. Han er forfatter til den internationale bestseller ”Moonwalk med Einstein”, der handler om netop hukommelse. Men det har sine omkostninger. Mennesket er summen af sine erindringer, mener Foer.

Hvis det er rigtigt, så er det værd at overveje, hvad man husker. Og hvad man gør en indsats for at huske. Det er her, pigerne i den kristne skole i Cambodja måske alligevel har fat i noget. Jeg aner ikke, hvordan de har lært udenad, om det har været legende og sanseligt, som Joshua Foers erindringsteknikker, så pigerne også husker noget af det om 10-15 år? Skolen ville sikkert vinde ved et nærmere bekendtskab med Grundtvigs skoletanker.

Men hvorfor ikke lade sig inspirere af pigerne i Cambodja og tage et par vers fra Ordsprogenes Bog kapitel 3, som pigerne reciterede: ”Lad ikke troskab og sandhed slippe dig af hænde, bind dem om din hals, skriv dem på dit hjertes tavle; så vinder du yndest og klogskab i Guds og menneskers øjne.” (Ordsp 3,3-4).

Et par bibelvers til hukommelsen. At lægge på sinde og skrive på dit hjertes tavle.

Bare så du ikke glemmer det.

SKAM

Hvad er skam? De fleste kender ordet, men de færreste kan defi- nere det konkret.

PSYKOLOG OG SKAMFORSKER Krista Korsholm stiller skarpt på begrebet, og forklarer hvorfor skammen er kommet til at fylde så meget for os moderne mennesker.

Vores værdier er blevet privatiserede. Det er nu op til det enkelte menneske selv at bestemme, hvad der er rigtigt og forkert. Mange oplever det som en frihed, mens rigtig mange mennesker føler sig skyldige eller skamfulde og dermed forkerte som mennesker.

Krista Korsholm kommer med et personligt bud på, hvordan vi kommer af med skammen. Det handler om at trække nåden ind. Det nådige blik er nemlig det modsatte af at skamme nogen ud.

Bogen kan købes på
www.bibelselskabet.dk

”Udenadslære er noget, der kun optræder i skoledebatten som skræmmebillede.”

BIBELQUIZ

SVAR PÅ SIDSTE

QUIZ: Jesus, sublime, søster,

søster, Jesus

Navne på vindere af bibelquiz:

Hartvig Mumm, Rønne

Elisabeth Hejbøl, Lemvig

Viggo Jørgensen, Daugård

Svend Bernhard, Gilleleje

Betina Jøns-Holm Marcussen,

Kbh. S

SEND IND OG VIND

Send svaret til:

bibelquiz@bibelselskabet.dk og

deltag i konkurrencen om fem

gavekort à 300 kr. til Bibelselska-

bets boghandel. Svares der pr.

mail, skriv i emnefeltet:

"Gavekort, BV3-2017"

Præmien udtrækkes:

17. oktober 2017.

Vinderne får direkte besked, og

navnene offentliggøres i

Bibelselskabets nyhedsbrev.

FIND FEM FEJL FIND FEM FEJL I DENNE TEKST

DEN SVÆRE

Da Jesus så hærskarerne, gik han op på bjerget og satte sig, og hans disciple kom hen til ham. Og han tog til orde og lærte dem:

Saligprisningerne

»Salige er de rige i ånden, for Himmeriget er deres. Salige er de, som sørger, for de skal trøstes. Salige er de stille, for de skal arve jorden. Salige er de, som hungrer og tørster efter retfærdigheden, for de skal mættes. Salige er de barmhjertige, for de skal møde barmhjertighed. Salige er de rene af hjertet, for de skal se Gud. Salige er de, som stifter fred, for de skal kaldes Guds engle. Salige er de, som forfølges på grund af uretfærdighed, for Himmeriget er deres. Salige er I, når man på grund af mig håner jer og forfølger jer og lyver jer alt muligt ondt på. Fryd jer og glæd jer, for jeres løn er stor i himlene; således har man også forfulgt profeterne før jer.

- ① _____
- ② _____
- ③ _____
- ④ _____
- ⑤ _____

GIV BIBELEN VIDERE

**Betænk
Bibelselskabet i
dit testamente**

Giv glæden videre

Gratis rådgivning, når du betænker Bibelselskabet

Kontakt Bibelselskabet på 33 12 78 35, så vil du blive ringet op af advokat Susanne Borch.

Du kan også maile dit navn og telefonnummer til arv@bibelselskabet.dk

Æblegrød med rugbrødsrasp og lakridsskum

TIL 4 PERSONER

Æblegrød

3 dl æblecidereddike
175 g sukker (2 dl)
½ stang vanilje
½ lakridsrod
1 stjerneanis
6 æbler, fx Ingrid Marie eller Belle de Boskoop (600 g)

Rugbrødsrasp

3 skiver rugbrød (150 g)
50 g smør
2 spsk sukker

Lakridsskum

¼ liter piskefløde 38 procent
1 tsk rålakridspulver

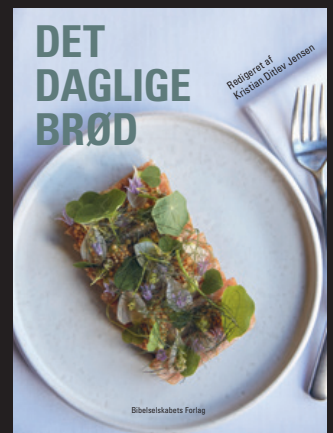

ÆBLEGRØD: Kom eddike, sukker, vaniljestang, lakridsrod og stjerneanis på en pande og kog det ved kraftig varme i 7 minutter, eller til der er cirka 1,5 dl sirup tilbage. Riv æblerne groft og kom dem i siruppen. Kog æblerne i 2 minutter, eller til karamellen igen er smeltet. Lad æblerne køle af og tag vaniljestang, lakridsrod og stjerneanis op.

RUGBRØDSRASP: Rist rugbrødet sprødt og riv det fint på et rivejern eller hak det i en blender. Smelt smørret på en pande ved kraftig varme, men uden at det bruner. Tilsæt rugbrød og sukker og rist blandingen ved kraftig varme i 2 minutter. Derefter ved jævn varme i 2 minutter. Lad rugbrødsdryset køle af på et stykke bagepapir.

LAKRIDSSKUM: Kom piskefløden og rålakrids i en skål og pisk fløden til let skum.

ANRETNING: Hæld æblegrøden i bunden af et portionsglas eller i en skål, drys rugbrødsrasp over (gem lidt til pynt) og top med lakridsskum. Pynt med lidt lakridspulver og rugbrødsrasp.

Opskriften kan ses i **DET DAGLIGE BRØD**, der er redigeret af Kristian Ditlev Jensen. **Bogen koster 99 kr.** og kan købes på Bibelselskabet.dk eller i din boghandel. Bogens 12 essays byder på flere sjove, anderledes og vidt forskellige møder mellem mad og tro, mellem næring og nydelse, mellem vin og spiritualitet, mellem brød og krop.

Danmark: Bibelsk sj

Professor og traumeekspert Philip Monroe fortalte om sammenhængen mellem traumer og hjernens funktion. Bibelsk sjælesorg rummer en del psykologi samtidig med, at metoden inddrager mere end 200 bibelsteder til refleksion og samtale.

FOTO: Synne Garff

Bibelselskabet har afholdt det første kursus i samarbejde med præsternes efteruddannelse, FUV.

Næste kursus for præster afholdes 8-12 januar i Løgumkloster

23 folkekirkepræster har nu taget første trin i uddannelsen og kan praktisere grupper. Man behøver dog ikke bruge materialet i sin fulde form, men kan nøjes med at plukke i kapitlerne og blive inspireret. International chef, Synne Garff, underviste sammen med tidligere lektor i sjælesorg på FUV, Helle Møller Jensen.

De to amerikanske traumeeksperter programchef dr. Harriet Hill og professor i psykologi, Philip Monroe, fra *Trauma Healing Institute* under Det Amerikanske Bibelselskab, holdt oplæg om metodens oprindelse og idé og stod til rådighed for spørgsmål. Der er ikke en bestemt teologi i materialet, som derfor bruges af både katolikker, protestanter og ortodokse.

Bibeloversætter, dr. Harriet Hill, arbejder som programchef i *Trauma Healing Institute*, der er en del af Det Amerikanske Bibelselskab. Hun har i mange år boet i Afrika og er medforfatter til undervisningsmaterialet bibelsk sjælesorg. Harriet Hill underviser en del af året i verdens konfliktområder. Billedet er fra et kursus i Amman for kirkeledere fra Mellemøsten.

FOTO: Les Kaner

ælesorg for præster

BIBELSK SJÆLESORG
– bearbejdning af
traumer er oversat af
Do Windfeld Sabroe.

Materialet er bearbejdet, og der er skrevet nye case-stories af international chef Synne Garff og tidligere lektor i sjælesorg, ph.d. Helle Møller Jensen, nu sognepræst i Skovshoved.

Kunstneren Maja Lisa Engelhardt har generøst udlånt et af sine værker til undervisningsmaterialets omslag.

Bogen kan købes på www.bibelselskabet.dk
Pris: 199 dkr. / ved køb af 10 stk. 149 dkr.

Nu også på dansk

Metoden er afprøvet af langt over en million mennesker, og undervisningsmaterialet foreligger på næsten 200 sprog

Programmet er baseret på arbejdsbogen *Healing the Wounds of Trauma*, der er forfattet af henholdsvis en psykiater, praktiserende psykolog, bibeloversætter og missiolog i tæt samarbejde med afrikanske kirkeledere. Arbejdsbogen blev udviklet i Afrika for 15 år siden, i forbindelse med Den Afrikanske Verdenskrig med udspring i DR Congo, og er løbende blevet revideret.

Helingsprocessen foregår bedst på den traumatiseredes eget sprog. Derfor er materialet oversat til næsten 200 sprog. Bogen har 11 kapitler - de fem er kernekapitler. Bibelsk sjælesorg er gruppe-baseret og inddrager case-stories,

sang, bøn, rollespil, tegning, betroelse og bibelstudier. Klagesalmer spiller en central rolle, da klagen til Gud har vist sig at være meget værdifuld i forløsningen af traumer. Gennem brug af mindre gruppesamtaler og aktiviteter, hjælper metoden folk til at udtrykke deres smerte uden at blive hængende i den. Derefter opfordres de til at overlade det, de ikke kan bære selv, til Gud. Når traumet er forløst, kan de ofte tilgive og i nogle tilfælde blive forenet med dem, der har påført dem smerten.

Kvalitetssikring

Trauma Healing Institute har et Advisory Council for at sikre, at programmet bibelsk sjælesorg har de højeste standarder inden for mental sundhedspraksis. Som rådgivere sidder blandt andre Dr. Diane Langberg (der også er rådgiver for *the executive committee of the American Association of Christian Counselors*) samt Dr. Phil Monroe (Professor of Counseling & Psychology at Biblical Seminary).

Kurset bygger bro mellem psykologi og bibelbrug

Med bibelsk sjælesorg bliver arbejdet med Bibelen helt konkret, mener sognepræst i Simon Peters Kirke i København Amalie Nørgaard Rathje. Og efterspørgslen på kurset er da også allerede stor

Af Louise Graa Christensen

”Hvad synes I, vores kultur lærer os, når nogen sørger?” Har I oplevet lidelse i jeres liv?”, eller ”Kender I nogen, der har ar på sjælen?”

Sådan lyder nogle af de spørgsmål, som deltagerne på kurser i bibelsk sjælesorg typisk vil blive stillet. Konkrete spørgsmål, som kræver grundig refleksion.

For Amalie Nørgaard Rathje, der har afholdt kurser i bibelsk sjælesorg og er sognepræst i Simon Peters Kirke i København, er det langt fra nyt at arbejde med sjælesorg som en del af sit virke. Men måden, det bliver gjort på med programmet bibelsk sjælesorg, er ny for hende, og hun er begejstret over tilgangen, fortæller hun.

”Selvom jeg har arbejdet med mennesker ramt af sorg i flere år, har jeg savnet en klarere sammenhæng mellem psykologi og bibelbrug. Det er befriende, at arbejdet med Bibelen bliver så konkret, og det er nemt at implementere metoderne i sit virke,” siger hun.

Spirituel og handlingsorienteret

Amalie Nørgaard Rathje har både brugt kurset til almindeligt interesserede i sognet, hvor fem deltog og til en sorggruppe bestående af otte personer. I begge tilfælde oplevede både deltagerne og hun selv at komme tættere på det bibelske stof, fordi tilgangen ikke er akademisk.

”Rigtig mange vil gerne dybere ned i de åndelige og eksistentielle aspekter af kristendommen, og derfor opsøger de måske foredrag om for eksempel kunst og historie i relation til Bibe-

len. Men det kan være lidt fjernt fra deres hverdag,” siger hun og fortsætter:

”Nogle vil også være forskrækkede, når de hører om kurset, fordi det ikke bare er et foredrag, men involverer en selv og ens tro. Du skal selv træde ind i det som person og troende, tvivlende eller hvad du end er, så det er ikke kun intellektuelt, men også spirituelt og handlingsorienteret.”

En håndsrækning til præsterne

Kurset strækker sig over fem til ni mødegange, hvor begreber og emner som traumer, sorg, lidelse og tilgivelse bliver gennemgået. Hver gang starter med et oplæg fra kursuslederen, hvorefter deltagerne selv får refleksionstid for så at dele deres tanker med hinanden. Såkaldte lytteøvelser, hvor de bliver trænet i at lægge øre til et andet menneskes fortælling.

”Når vi lytter til hinanden i hverdagen, sidder vi tit og venter på, at vi selv får ordet. Med disse lytteøvelser træner vi vores evne til at være tilstede over for et andet menneske, og det, oplevede deltagerne, var givende for begge parter,” siger Amalie Nørgaard Rathje.

Afslutningsvis evaluerede hun selv og deltagerne dagens pointer.

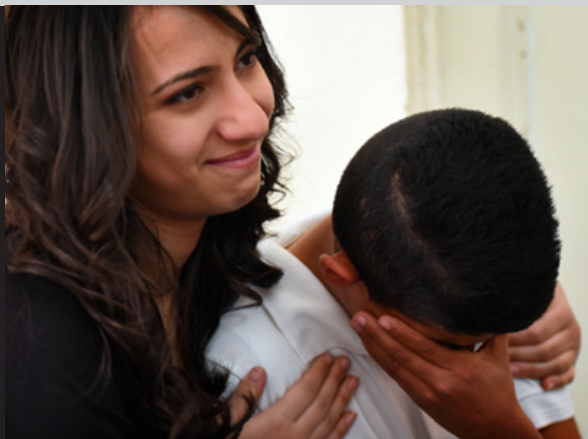
”Deltagerne bruger Bibelen i relation til deres egen historie og får nuanceret nogle begreber. Der er mange stemmer i Bibelen, der kommer i spil. I programmet bliver der foreslået en samling af tekster fra Bibelen til hvert emne, og det er en håndsrækning til præsterne, selvom man i forvejen trækker på sin viden fra Bibelen som præst,” siger hun.

Dermed mener hun også, at kirkernes medarbejdere via kurset kan tilegne sig viden om at hjælpe og lytte til deres traumatiserede medlemmer i menigheden. Det er vigtig viden, fordi det er deltagerens egen i historie, der er central, og de derfor ofte bliver emotionelle undervejs, fortæller Amalie Nørgaard Rathje:

”Med de emner, der bliver gennemgået, vil det helt naturligt komme tæt på, og derfor bliver det følelsesladet for de fleste. Man kan ikke bare forholde sig til emnerne på afstand, og det skal man som præst selvfølgelig også følge op på,” understreger hun.

Bibelsk sjælesorg er udviklet til traumatiserede kristne og velafprøvet hos krigs ofre, flygtninge, hiv-smittede, fængslede og voldtægts ofre.

FOTO: Clare Kendall

”Jeg tror virkelig, der er brug for de her kurser, for når kirken bliver konkret og går ind i det enkelte menneskes liv på denne her måde, åbner vi op for, at kirken ikke kun er en kulturinstitution, men et sted, hvor man søger det åndelige rum og tager sig tid til refleksion.

Sognepræst Amalie Nørgaard Rathje deltog i undervisningen på FUV i februar og har efterfølgende holdt to kurser i metoden.

FOTO: Nicola Fasano

Sorgens landskab

I og med programmet har amerikansk oprindelse kan det som dansk skolet teolog være en fordel at moderere en lille smule efter dansk tradition, men det gør ikke programmet mindre brugbart, understreger Amalie Nørgaard Rathje. Et af de elementer, der indgår i programmet er enkle billeder på et sorgforløb. I den amerikanske udgave er der tale om en tegning af en vej, der bugter sig derudaf, og hvor den traumatiserede går igennem forskellige faser. Men for Amalie Nørgaard Rathje giver det mere mening at se et ”sorgens landskab” for sig, da sorgen for hende at se ikke nødvendigvis følger et bestemt spor, ligesom man ikke nødvendigvis har de samme følelser. Derfor tegnede hun et landkort på tavlen, og det fik deltagerne rigtig meget ud af. De opfandt selv ting, der ligger i sorgens landskab - for eksempel nævnte en, at der for hende er en ”glemsomhedens ø”, mens en anden talte om uoverstigelige bjerge. Alle landskaber vil se forskellige ud, og det er det, der er fint ved det,” siger Amalie Nørgaard Rathje.

Tilgivelse og forsoning

Ligesom både Amalie Nørgaard Rathje og deltagerne på kurset var begejstrede over ideen om et sorgens landskab, gjorde det samme sig gældende for den del af programmet, hvor deltagerne opfordres til at skrive deres egen klagesalm. Her skal deltagerne fortælle Gud om deres smerte ud fra en ”opskrift” i Salmernes Bog i Bibelen, hvor David klager sin nød til Gud; hans måde at henvende sig på, og den måde han beskriver sin smerte på.

”Klagesalmen er en vigtig del, fordi vi skal give os selv lov til at klage. Det betyder nemlig ikke, at vi er negative mennesker, for man kan godt føle håb samtidig. Det er meget bibelsk, synes jeg,” siger Amalie Nørgaard Rathje.

Den sidste del af kurset består af en afsluttende ceremoni, hvor omdrejningspunktet er tilgivelse og forsoning. Og det var nogle af de emner, der optog deltagerne mest, selvom hele kurset gav anledning til stort engagement.

”Til ceremonien sad deltagerne rundt om i kirken og tænkte på eller nedskrev det, de har at bære på, og som er svært at bære alene. I den amerikanske udgave af programmet, brænder man teksten, men jeg valgte at bede dem om at forestille sig at lægge deres traumer ind i en sten. De lagde stenene i døbefonten én for én og tændte derefter et lys. Det kan måske godt virke lidt som hokus pokus, men sådan føltes det slet ikke, og deltagerne var meget optagede af det.”

Og efterspørgslen på kurset er da også overvældende, fortæller hun. Da kirken annoncerede for kurset i lokalavisen, gav det anledning til mange henvendelser, og nu er der venteliste. Derfor håber Amalie Nørgaard Rathje også at få tid til afholde flere kurser snarest muligt.

”Jeg tror virkelig, der er brug for de her kurser, for når kirken bliver konkret og går ind i det enkelte menneskes liv på denne her måde, åbner vi op for, at kirken ikke kun er en kulturinstitution, men et sted, hvor man søger det åndelige rum og tager sig tid til refleksion. Det får man ikke på samme måde andre steder i samfundet,” slutter hun.

BIBELSK SJÆLESORG

Kurset adskiller sig fra andre sorggrupper, idet deltagerne ikke nødvendigvis har mistet en, de holdt af. Derimod kan de have traumer som følge af mange andre tabssituationer. De har måske været udsat for misbrug i barndommen, er børn af alkoholikere, eller har været ofre for mobning.

”Med bibelsk sjælesorg undersøger man livets vilkår sammen”

Præst ved Ballerup Psykiatrisk Hospital, Susanne Engberg, har stor glæde af metoderne fra bibelsk sjælesorg i dialogerne med sine patienter. Programmet gør Bibelen til en naturlig del af de svære samtaler, og derfor opfordrer hun også andre præster i sundhedsvæsenet til at tage metoderne i brug. Af Louise Graa Christensen

FOTO: Les Kaner

Når Susanne Engberg har samtaler med patienter indlagt på Psykiatrisk Center Ballerup er det ofte store, eksistentielle spørgsmål, der trænger sig på. Sådan har det været, siden hun startede sit virke som hospitalspræst, men siden januar, hvor hun tog kurset bibelsk sjælesorg, har hun taget programmet i brug til en del af sine patienter.

”Det har været godt at tage udgangspunkt i bogen om bibelsk sjælesorg, og det har været nyt og givende, at patienten helt naturligt slog op i Bibelen. Sammen har vi diskuteret alt fra selvmord og afhængighed til gudsbilleder og tilgivelse, og de bibelske fortællinger er kommet i spil på en ny og vedkommende måde,” siger hun og fortsætter:

”Når man bruger bibelsk sjælesorg, bliver arbejdet med Bibelen helt konkret, og præst og patient bliver ligestillet. Selvom jeg måske har læst Bibelen grundigere, reflekterer vi over det sammen, siger hun.

Hjælper til at holde fast i præsterollen

Susanne Engbergs interesse for programmet blev vakt på baggrund af hendes faglige og personlige forhold til Afrika.

Bibelsk sjælesorg eller ”Bible-based trauma healing” er nemlig oprindeligt udviklet af Det Amerikanske Bibelselskab til at hjælpe mennesker udsat for traumer i forbindelse med Den Afrikanske Verdenskrig. Da Susanne Engberg fandt ud af, at programmet var blevet omformet til europæisk brug, besluttede hun at afprøve det i sin praksis. På grund af patienternes meget forskellige baggrunde og forløb lod det sig ikke gøre at lave gruppesamtaler, som programmet oprindeligt er udformet til, men Susanne Engberg fik hurtigt fornemmelsen af, at programmet kan bruges til en samtale mellem blot to personer.

”Det bygger på fortælling, sang, bøn, rollespil, tegning, betroelse, bibelstudier og bekendelser, og flere af de elementer kan man sagtens bruge på tomandshånd,” mener hun.

Et af de elementer, hendes patienter har haft stor glæde af, er en tegning af en vej bestående af forskellige faser, som en traumatiseret sjæl ofte vil bevæge sig igennem.

”Jeg bruger tegningen til at vise, at sorg ikke er en enkelt fase, men at man også kan gå frem og tilbage undervejs. Sådan en tegning kan næsten virke naiv og forældet, men nogle af mine patienter har fået rigtig meget ud af det, fordi det viser, at det er okay ikke kun at bevæge sig fremad,” siger hun.

Et andet meget konkret værktøj fra programmet er den afsluttende ceremoni, hvor deltagerne skal nedskrive deres smertepunkter, som er de ting, de må overlade til Gud, fordi de ikke selv kan bære det eller har magt til at ændre det.

”Det kræver et vist mod at skrive det ned, selvom ingen andre skal se det. Men det at gøre det hver for sig i samme rum via bøn og handling får modet til at opstå,” siger Susanne Engberg.

Mens man i den oprindelige udgave af programmet brænder teksten, har hun selv og hendes patienter fundet andre metoder:

”Vi har for eksempel revet papiret i små stykker og opløst det i vand. Når noget bliver opløst, ændrer det nemlig karakter,” fortæller hun.

Samtidig har programmet hjulpet hende til at komme tættere på Bibelen i et system, der er præget af et andet eget sprog:

”Når man arbejder i psykiatrien og i sundhedsvæsenet, er det svært ikke at blive påvirket af det diagnostiserende og medicinske sprogbrug, der ofte bliver brugt, så det har

også hjulpet mig til at holde mig fast i min rolle som præst,” siger hun og fortæller, at hun da også allerede har introduceret programmet for flere af sine kolleger i sundhedsvæsenet, som har virket interesserede.

Du er ikke alene om at sørge

Susanne Engberg har valgt at tage metoderne i brug til nogle af de patienter, hun kender bedst, og hvis psykiske tilstand tillader det. Til at starte med var hun en smule skeptisk, men hun fandt hurtigt ud af, at metoderne er gennemarbejdet af psykologer og andre fagfolk, ligesom hun uden problemer kunne skræddersy forløbet til den enkelte patient.

”Vi har ikke gennemgået bogen slavisk, men udvalgt de emner, der var relevant for den enkelte,” siger Susanne Engberg og forklarer, at hvert af bogens kapitler er indledt af en historie om et ganske almindeligt menneske, der oplever noget i forbindelse med det givne emne. Derefter følger historier og citater fra Bibelen om samme tema.

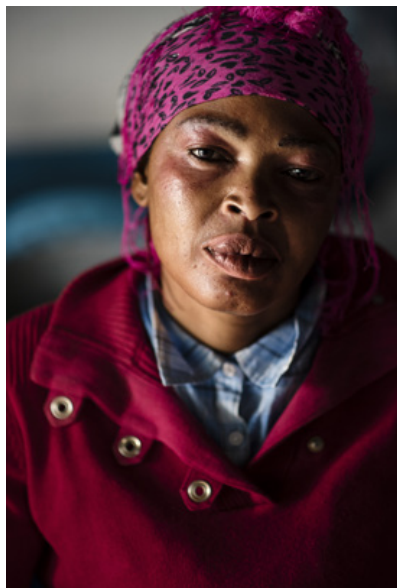
”Det har hjulpet til at slå fast, at man ikke er alene. Selvom det ikke løser problemerne, hjælper det at se ens egen historie i en større sammenhæng og mindsker måske ensomhedsfølelsen. Det bliver tydeligt, at ens specifikke historie er et eksistentielt livsvilkår, og at det, man udsættes for, ikke er en straf, men en del af det at være menneske.”

”Hvert syvende menneske i verden er traumatiseret. Traumer handler om voldsomme tab. Traumer er dybe sår på sjælen, de er overvældende, svære at sætte ord på, men de ødelægger vores værdighed og valg.”

PRAKTISERENDE PSYKOLOG OG TRAUMEEKSPERT
DIANE LANGBERG,
RÅDGIVER FOR TRAUMA
HEALING INSTITUTE

**BEHOVET
FOR BIBLER
OG
SJÆLESORG
ER ENORMT
♥ STØT OS!**

**1 bibel = 45 kr.
10 bibler = 450 kr.
100 bibler = 4.500 kr.**

GIV DIN STØTTE HER
BANKKONTO: Reg.nr. 3001,
kontonr. 9 00 04 88
mærket 'bibelsk sjælesorg'

Læs mere: www.bibelselskabet.dk